

și inezestrata actrița a înțeles de la bun început că personajul lui Alexei Arbuzov poate să-l atragă și să-l fărmece pe spectator, numai dacă actorul va da plenitudine labirintului frământărilor sale lăuntrice. Mai puțină adincime, mai puțină percepere și talent ar fi transformat-o pe Zoi-

ca într-un soldăel hazliu și imobil, de plumb. Dar nu așa s-a întâmplat, din fericire, cu Liliana Țicău. Ea ne-a adus în scenă și a trăit pentru spectatori toată frumusețea limpede, cuceritoare și adevărată a unei simple fete sovietice.

Maria VLAD

Roluri remarcabil realizate

Problema întruchipării reprezintă în teatru ultima etapă a pregătirii unui spectacol. Este faza când actorul confundă evenimentele piesei cu cele din viața lui, făcând ca aspirațiile, năzuințele, suferințele, bucuriile sale să aparțină în egală măsură atât actorului cit și personajului. Astfel se obține adevărul pe scenă.

Nu de multe ori avem ocazia să vedem pe scenele noastre întruchipări totale, de la un capăt la celălalt al rolului. Rareori actorul își însușește întreaga viață a personajului, astfel încât să nu existe nici o fisură în lanțul logic al acțiunilor executate de el pe scenă. Se întâmplă de multe ori ca un actor să aibă momente bune, chiar multe momente bune într-un rol, dar din păcate unele goluri ne reamintesc culisele, fardul, peruca, adică tot ce e convențional în teatru. Rareori actorii renunță la maniere personale, care-i fac ușor de recunoscut în orice rol. Spectatorul dorește însă o imagine cit mai desăvârșită a spectacolului. A trecut vremea când publicul mergea la teatru să-l vadă pe actorul X în rolul Y. Noul spectator vrea să vadă piesa cu personajele ei reale. Fără îndoială că personalitatea (iar nu manierismele) actorului trebuie să apară într-un fel sau altul, dar e de dorit într-un mod cit mai variat și neapărat într-o formă prelucrată în mod creator. Trebuie să crezi ca spectator în tot ceea ce face actorul ca personaj. Odată atins acest lucru, actorii se află în fața unei mari creații. În aceste cazuri, emoția se întipărește adinc în sufletul spectatorului și el nu poate să nu-și reamintească spectacolul văzut, actorii, unele momente, fără să resimtă acea emoție pe care a avut-o în seara spectacolului.

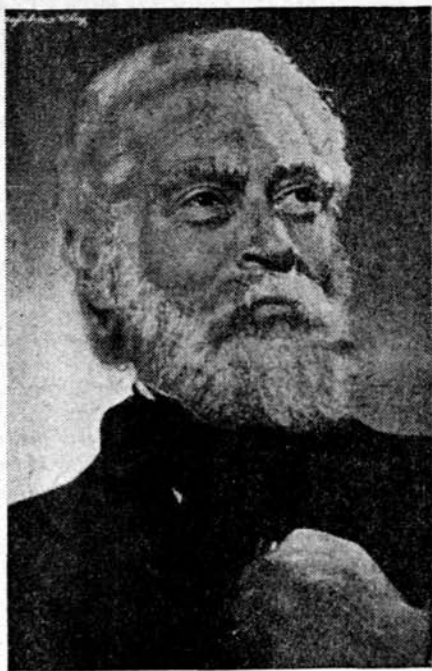
Despre o astfel de emoție de bună calitate, puternică, de neuitat, trebuie să vorbim când ne reamintim de creațiile a doi actori de la Teatrul Secuiesc din Tîrgul Mureș, Kovacs Gheorghe și Andrassi Marton, în spectacolul „Făclia” de Illyes Gyula. Cu atât mai mult cu cit Kovacs și Andrassi, dar mai ales primul, nu sînt la prima lor creație interesantă, organică, de un înalt nivel artistic.

Dramaturgul Illyes Gyula și-a permis în piesa lui să nu urmeze canoanele dramei obișnuite. Există de pildă un act întreg numai în două personaje: întâlnirea dintre Kossuth și generalul Görgey, înfățișînd discuția care precede lupta finală a revoluției. Stau față în față, măsurîndu-se și încercîndu-și puterile, conducătorul luminat al revoluției de la 1848 din Ungaria și ambițiosul, orgoliosul general. Tratatativele dintre ei se destășoară, ca timp scenic, în 60 de minute (durata unui act foarte lung). Totuși încordarea spectatoriilor, liniștea cu care se urmărește scena ne fac să afirmăm că personajele — și în special Kossuth — apar în fața publicului purtînd mereu viu adevărul vieții. Kovacs Gheorghe a realizat în primele două acte ale piesei un Kossuth frămîntat de soarta revoluției, violent chinuit de neșansele care îl urmăresc, susținînd cu tenacitate lupta chiar atunci cînd cei din jur o abandonează, un Kossuth care arde ca o flacără luminoasă pentru cauza poporului.

Ne aflăm în 1848 în cetatea Aradului. Miniștrii lui Kossuth, în derută, dezbate ultimele evenimente și simt, fără să o mărturisească, că-i pîndește pe toți o primejdie de moarte. Regimentele imperiale au ajuns sub zidurile cetății, iar generalul Görgey e pe punctul de a se preda împăratului. Sabia revoluției în mina acestui militar orgolios se dovedește a fi doar un instrument pentru propria sa ascensiune. Dacă Görgey se predă, drumul către creierul revoluției, către Kossuth, e deschis trupelor imperiale. Momentul de derută se manifestă la fiecare personaj în felul său. Unii caută soluții, alții împăcare, alții se revoltă neputincioși, alții își pun problema dacă nu era mai bine să fi stat acasă... În acest moment de derută, intră Kossuth în scenă. Pentru actorul Kovacs prima apariție a constituit o sarcină deosebit de grea. Illyes Gyula îl prezintă pe eroul său într-un moment dificil. Prima impresie trebuie să fie totuși covîrșitoare pentru spectatori. Cu toată dificultatea momentului, actorul a rezolvat prima apariție în scenă fără nici o ostentație, cu o siguranță mo-

lipsitoare pentru cei din jur, conștient de dreptatea cauzei revoluției... Kossuth-Kovacs intră în scenă îmbrățișând dintr-o privire întreaga încăpere, apoi ochii săi se opresc asupra fiecărui personaj, privirea caută, scrutează sufletul fiecăruia, înțelege și începe totuși liniștit să dezbată situația frontului. El argumentează calm, logic și totuși inflăcărat, uman dar combativ. Ochii lui fulgeră când vorbește despre dușmanii poporului, cuvintele lui condamnă cu vehemență această societate în care cei săraci sînt lipsiți de drepturi. Nu există două căi. Numai lupta. Înainte, tot înainte pe drumul revoluției!... Înțelegem că marea personalitate a lui Kossuth izbuteste a face să se lupte pînă la capăt. El ține trează pînă în ultimele clipe încrederea oamenilor în cauza cea dreaptă. Rar se întîmplă ca un actor, fără să sublinieze îndeosebi vreo latură a personalității personajului, să redea atît de viu și de precis o mare personalitate în totalitatea manifestărilor ei. Marele conducător al revoluției apare aievea pe scenă, prin intruchiparea lui Kovacs. El nu se dezminte nici un moment. În scena cu miniștrii e ferm, avîntat, nu se amăgește cu vorbe deșarte. El crede nestrămutat în popor. Kovacs „a pornit” în acest rol în așa fel încît tot fundamentul pe care se va desfășura mai tirziu linia, poate mai sinuoasă, a rolului Kossuth ne e limpede din prima clipă.

Mai tirziu, în tratativele duse cu ambițiosul Görgey care vrea să depună armele, Kossuth-Kovacs joacă o carte grea. Autorul a consacrat acestei discuții, cum am arătat mai sus, un act întreg. Görgey e în stare să sacrifice totul orgoliului său. Kossuth cunoaște această trăsătură de caracter a generalului și uzează față de el tocmai de armele care-i alimentează ambiția. În această scenă Kossuth se dovedește a fi un bun psiholog. Actul începe în felul următor: Görgey intră în scenă cu pași grei, apăsați, pozînd, făcînd paradă de puterea lui, fudul, rănit în orgoliul său că trebuie să se deplaseze la Kossuth în loc să vină acesta la el. Actorul Lohinski exagerează chiar această fudulie, cu un joc exterior și neorganic. Kossuth însă îl primește cald, gata să-l îmbrățișeze ca pe un camarad de arme. Nici unul din cei doi nu-l slăbește pe celălalt din ochi. Se supraveghează reciproc. Görgey e bănuitor să nu i se întîndă cumva o cursă, sau să i se știrbească autoritatea, iar Kossuth e atent la toate reacțiile interlocutorului său orgolios, pentru a-l putea convinge cu propriile-i argumente. Vedem că se joacă ultima carte a revoluției. Se joacă fără dis-

Kovacs Gheorghe în „Făclia”

perare, cu fermitate din partea lui Kossuth. În timpul disputei, din pricina târăgănelilor lui Görgey, se desăvîrșește încercuirea Aradului de către armatele imperiale. Regizorul Szabo Ernő a realizat momentul încercuirii cu mare măiestrie: în diferite colțuri din fundul scenei și ale holului teatrului, se dau semnale de trompetă, la început de aproape, apoi mai departe, și mai departe... apropiindu-se din nou și încheindu-se cercul la aceeași intensitate cu care a răsunit primul semnal. Avem impresia netă prin acest procedeu, împreună cu cei de pe scenă, că o armată imensă strînge într-un clește de fier oștile revoluției. Căuza e aproape pierdută. Ca și cum toate astea n-ar fi de ajuns, vine vestea infringerii generalului revoluționar Dembinsky sub zidurile Timișoarei. Nu mai e nici o șansă. Kossuth trebuie salvat. Prietenii îl determină să ia calea pribegiei...

Dar performanța actoricească o realizează Kovacs în ultimul tablou. Au trecut 40 de ani. Sîntem la Torino. Kossuth are aproape 90 de ierni și duce pe umeri patru decenii de emigrație. Cînd se ridică cortina, apare în scenă un bătrînel pe care nu-l recunoaștem, dar despre care aflăm că e Kossuth. La început avem impresia că joacă un alt actor. Parcă s-a făcut mai mic. Kovacs ne sugerează un trup uscat,

parcă micșorat, fără să fie adus însă din spate. Miinile puternice pe care le-am admirat în celelalte acte, s-au albit, sint oasele unui bătrîn acoperite de pergament străveziu. Fața excelent machiată aduce pe undeva cu a lui Kossuth, dacă te uiți mai cu atenție. Dar ciți bătrini nu seamănă între ei... Doar cînd deschide gura și cuvintele-i ies cu același avînt pentru „cauză”, cînd îți dai seama că flacăra care arde în el luminează cu aceeași putere ca odinioară, doar atunci recunoști — dar de data aceasta fără să te poți înșela — pe marele Kossuth. Bătrînelul acesta care are toate metehnele vîrstei: miini care tremură, vorbă greoaie, chiar momente de amnezie, duce cu el neștirbit un singur lucru: făclia, flacăra luminoasă a luptei pentru libertate. Actorul Kovacs a reușit să ne facă să uităm că ne aflăm la teatru. Stăteam față în față: bătrînul revoluționar Kossuth și noi oamenii deceniului al șaselea al secolului nostru, care din sală în-

ștegem totul... totu... Tot ce era în sufletul bătrînelului.

Alături de creația deosebită a actorului Kovacs a apărut și personajul plin de viață, umor, înțelepciune populară a lui Andrassi Marton. Țăranul maghiar a fost prezentat așa cum era în realitate în acele timpuri, așa cum l-a văzut și l-a iubit neșpus de mult Kossuth. Dar pentru că ni se pare că noutatea în creația actoricească a adus-o Kovacs prin personajul deosebit al lui Kossuth, nu ne oprim asupra creației, deși valoroase, a lui Andrassi. Amîndoi au întruchipat personajele lor fără nici o fisură de la un capăt la altul al piesei.

Nu de mult s-au sărbătorit 100 de reprezentații cu „Făclia”. Spectacolul festiv s-a jucat în prezența autorului. Sărbătorirea acestui centenar s-a asociat astfel cu sărbătorirea celor doi actori care au creat personaje de neuitat.

Mihail RAICU

Altfel de eroi...

In general, spectatorii care se îndreaptă pentru prima oară spre porțile Teatrului de Păpuși (de cele mai multe ori ca însoțitori ai unor spectatori mai mici) sînt convinși că vor asista la un fel de pantomime comico-grotești sau că vor vedea evoluînd aerian eroii scilpitori ai basmului. Bunicii sau părinții își amintesc desigur de bilciurile în care evoluția lui Vasilache — confecționat dintr-o scurtătură de lemn — era însoțită de inevitabilele bastonade aplicate consoartei sale cu obraz de lună plină — Mărioara. Dar scepticii au devenit și ei entuziaști admiratori ai genului. Deci nu este de mirare că membrii unei familii, indiferent de vîrstă, așteaptă cu aceeași bucurie spectacolele de la „Tăndărică”.

La rampa teatrului au apărut pînă acum numai eroi din lumea fără hotare a basmului sau din cea animală (urși, veverițe și mai ales pisicuțe și iepurași deveniți parcă indispensabili fanteziei autorilor de piese pentru păpuși). Nu se poate tăgădui partea educativă a acestor eroi ca purtători ai unor aptitudini și virtuți alegorice. Totuși era de mult așteptată și apariția unui erou din viață care să-și spuie direct gîndurile, model de urmat în faptele de pe scenă; de aceea piesa lui Mihail Stoian — „Străjerul mării”, a fost primită cu multă bucurie.

Spectatorii mari și mici, așezați în scaunele așteptînd să înceapă acțiunile comice,

au rămas poate surprinși cînd au văzut evoluînd în scenă trei copii, trei pionieri, după cravatele roșii prinse la git. Acțiunea e serioasă, pe alocuri gravă. Eroii acționează în numele unor principii și sentimente înalte. În scenă se petrec fapte serioase.

Spectacolul a însemnat într-un fel și un răspuns dat unor frămîntări mai vechi din lumea artiștilor nevăzuți de public — păpușarii.

Ileana, eroina lui Mihail Stoian, capătă pe scenă trăsăturile unui personaj real; într-adevăr uneori, fața păpușii pare a exprima sentimente. Iată, fetița visează să ajungă marină. Idealurile sale se lovesc de rezistența bunicului ei, stăpînit de vechea prejudecată că femeile nu au ce căuta pe coastă. Și alți eroi prind parcă viață: pionierii, care vor sări în ajutorul fetei. Doi ticăloși însă ar voi să piară în valuri un vapor. Pentru aceasta ar trebui să stingă farul pe vreme de furtună. Dar farul este păzit de bunicul Ilenii, străjerul mării. Iată un mic univers de fapte și sentimente la a căror semnificație răspunde vibrația spectatorului care e învățat să fie un fiu vrednic al patriei sale, un bun prieten. Eroul contemporan poate fi deci realizat și pe scena teatrului de păpuși.

Dacă piesa ne dovedește în principiu că păpușile sînt capabile să aducă scenic fapte și eroi contemporani, cu atît mai adevărat este că și crearea lor dramatică cere